

מתנתא טמירתא

הסוגיה האחרונה אשר בה עוסקת הגמרא לפני המעבר למשנה הבאה, היא סוגיית 'מתנתא טמירתא'. אדם מסוים העניק לחברו קרקע במתנה, והקנה לו אותה בשטר. שטר זה לא נכתב במקום גלוי ומפורסם כפי שמקובל, אלא הנותן הורה לעדים שיכתבו את השטר בסתר. מתנה זו מכונה 'מתנתא טמירתא', ורב יהודה מבאר את דינה:

”אמר רב יהודה: האי מתנתא טמירתא – לא מגבינן בה” (בבא בתרא מ:).

רב יהודה קובע שהמתנה אינה תקפה, ולא ניתן לגבות בשטר זה. הרמ"ה האריך לבאר מהו הליקוי במתנתא טמירתא. בדבריו הוא מציע מספר דרכים לבאר את הדין. זהו הסברו הראשון:

”מאי טעמא? דאיכא למימר דלאו לאקנויי ליה קא מיכוין אלא לקינוניא הוא דקא מיכוין” (נד רמ"ה בבא בתרא פ"ג ס" ק).

לפי ההצעה הראשונה של הרמ"ה, הנותן לא התכוון ברצינות לתת את המתנה, אלא כוונתו הייתה לרקוח קנוניה עם המקבל. תכניתו הייתה שאחרי הנתנה הסודית של הקרקע הוא ימכור אותה לאדם אחר. הקונה התמים ישלם עבור הקרקע, מבלי לדעת שהיא כבר ניתנה בסתר קודם לכן, והמוכר כלל איננו הבעלים עליה. בשלב מאוחר יותר יבוא מקבל המתנה ויוציא מהקונה את הקרקע, והוא והנותן יתחלקו ברווחים מהמכירה. נימוק זה מופיע גם בדברי הרמב"ם (הל' זכיייה ומתנה פ"ה ה"א).

הסבר זה של הרמ"ה מבסס את הדין על ליקוי בדעתו של המקנה. הקניין לא נעשה מתוך גמירות דעת מלאה להעניק את הקרקע במתנה, אלא מחמת שיקולים חיצוניים. כדי לקבל הסבר זה נצטרך להתמודד עם שאלת 'דברים שבלב'. בדרך כלל מקובל בידינו שדברים שבלב אינם דברים¹, ואם כלפי חוץ המתנה התבצעה כדין – אי אפשר לבטלה על סמך כוונתו הנסתרת של הנותן. כיצד, אם כן, אנו יכולים לקבוע שהנותן לא הקנה בדעת גמורה, ולבטל משום כך את המתנה?

הרמ"ה מתמודד בדבריו עם שאלה זו. הוא מבאר, שבמקרה שלנו יש אומדנא דמוכח שהנותן לא התכוון ברצינות למתנה. עצם העובדה שהוא נתן את המתנה בסתר

1 סוגיה מרכזית בנושא נמצאת בקידושין מט: ע"ש.

מלמדת אותנו שהיו לו מניעים נסתרים במתנה זו. ואם כן, כוונתו ניכרת כלפי חוץ על פי מעשיו, ואיננה נתונה לליבו בלבד.² הרמ"ה מרחיב בביאור עיקרון זה לאור ההשוואה בין סוגייתנו לסוגיית 'מברחת' (כתובות עח:עט.), שהיא אחד המוקדים המרכזיים בש"ס לבירור העיקרון 'דברים שבלב אינם דברים'.

הרשב"ם הלך בדרך דומה לזו של הרמ"ה. גם לדעתו, אנו חוששים שהנותן לא התכוון בתמימות להעניק את המתנה, אלא היו לו שיקולים נסתרים. אך הוא איננו מתייחס לחשש לקנוניה, אלא לחששות אחרים:

”דשמא נתנה לאחר כבר, או לעשותה מודעא לחברתה נתכוין”
(רשב"ם בבא בתרא מ: ד"ה לא מגבינן בה).

החשש שהמתנה נועדה להוות מודעא למכירה עתידית נידון בהמשך הסוגיה, ונשוב לעסוק בו בהמשך השיעור.

הרמ"ה לא הסתפק בהסבר שציטטנו לעיל, והוא מציע כיוון נוסף:

”ואיכא לפרושי טעמא דמתנתא טמירתא דלא מגבינן בה, משום דלא גמר ומקני, ודעתיה למהדר ביה. והאי דכתב ליה – משום דהוה דחיק ליה למכתב ליה מתנה הוא דכתב ליה לדחוייה”
(נד רמ"ה בבא בתרא פ"ג ס" ק).

לפי פירוש זה, אין אנו חוששים לשיקולים מתוחכמים כגון רצון לבצע קנוניה או מודעא. החשש הוא פשוט הרבה יותר – הנותן לא התכוון למתנה כיוון שהוא מעוניין לשמור את הקרקע לעצמו. הוא נדחק לבצע את ההקנאה בעל כורחו, ולכן הוא דאג שהמתנה תתבצע בסתר, באופן שיאפשר לו לחזור בו במועד מאוחר יותר מבלי ששמו הטוב ייפגע.³

הסבר שונה ומחודש משתמע, אולי, מדבריו של הר"ף בתשובה. הר"ף נשאל מהו הטעם לכך שמתנתא טמירתא בטלה, והוא עונה כך:

”שהמתנה, כשהגיע ליד המקבל, הרי היא מילתא דעבידא לאגלויי, וכיון שאמר 'הטמינני' – לא רצה להקנותו כלום”
(שו"ת הר"ף ליוורנו ח"א ס" ח).

2 עיין תוספות קידושין מט: ד"ה דברים שבלב.

3 הרמ"ה מצייג את שני ההסברים לדין הגמרא כשני כיוונים שונים. אך נראה שקיים מכנה המשותף אחד לשני ההסברים – המתנה בטלה מחמת חיסרון בגמירות דעתו של הנותן, הנובע משיקולים שונים.

מלשונו של הר"ף בוקע ועולה עיקרון חדש בהלכות מתנה. מתנה חייבת להיות דבר שעשוי להתגלות ולהיות ידוע לכל. מתנה שנועדה מראש להיות בסתר ולא להתגלות – איננה מתנה, וזהו הטעם לדין מתנתא טמירתא. קשה לדעת מהו הבסיס לחידוש הגדול הזה של הר"ף.

יש לציין, שהבנה זו בדברי הר"ף אינה הכרחית. ייתכן שהר"ף לא בא לחדש עיקרון בהלכות מתנה, אלא גם הוא מתבסס על חיסרון בגמירות דעת, בדומה לנימוקיו של הרמ"ה. כך גם נראה מהמשך דבריו של הר"ף, שם הוא מתייחס לחוסר הרצון של הנותן להקנות⁴.

"לא מגבינן בה"

הגמרא איננה קובעת באופן ברור שהמתנה בטלה ומבוטלת. לשון הגמרא הוא מתון יותר: "לא מגבינן בה". ניתן להבין, שאין כאן קביעה מוחלטת שמתנתא טמירתא איננה מועילה, אלא ספק בלבד. אנו חוששים שהמתנה לא חלה, ולכן לא גובים אותה. אולם, אם הקונה תפס – לא ניתן להוציא מידו.

הרמב"ן דוחה הבנה זו בלשון הגמרא:

"ולא משום ספק פסול המתנה אמרו כן" (רמב"ן בבא בתרא מ: ד"ה מדאמרינן).

ראשונים אחרים לא קיבלו את קביעת הרמב"ן. רבנו יונה עוסק בשאלה האם תפיסה תועיל במתנתא טמירתא, וכותב את הדברים הבאים:

ואף על גב דתפס – מפקינן מיניה... דהא קיימא לן 'אוקי ממונא בחזקת מרידה' ואפילו במטלטלין, כל זמן שלא תפש ברשות... ואין צריך לומר בקרקעות" (עליות דרבנו יונה מ: ד"ה אמר רב יהודה).

רבנו יונה מתמודד עם שאלת התפיסה בסוגייתנו על פי עקרונות, הלקוחים מסוגיית תפיסה בממון המוטל בספק. שיטתו כאן מקבילה לשיטת הרמב"ן (בבא מציעא ו. ד"ה מדקאמרינן), הסובר שתפיסה איננה מועילה במיטלטלין אלא אם כן היא נעשית

4 כך משמע גם מלשונו של הרמב"ם (הל' זכייה ומתנה פ"ה ה"א). בתחילת דבריו הוא משתמש בלשון הדומה לזו של הר"ף: "הנותן מתנה... צריך שתהיה גלויה ומפורסמת". אולם בהמשך נראה שהנימוק לדין זה נוגע לדעתו של הנותן, אשר אינו מתכוון להקנות אלא להערים.

ברשות. העובדה שרבנו יונה מיישם כללים אלה ביחס לסוגייתנו מלמדת שלדעתו גם מתנתא טמירתא היא מקרה של ממון המוטל בספק. אילו היה רבנו יונה סובר שהמתנה בטלה באופן ודאי, כפי שסבר הרמב"ן, לא היה מקום להפעיל כאן את דיני התפיסה מסוגיות אחרות.

רבנו יונה כותב שתפיסה אינה מועילה אפילו במיטלטלין, וכל שכן בקרקעות. מדבריו עולה שקיימת הווה אמינא לחלק ביניהם, ולומר שתפיסה תועיל דווקא במיטלטלין. אפשרות כזו מציע הרמ"ה (יד רמ"ה פ"ג סי' קיב ד"ה וכי תימא), ואף הוא מדייק זאת מכך שהגמרא השתמשה בלשון "לא מגבינן בה", ולא אמרה בפשטות "אינה מתנה"⁵.

מתנה בסתמא

עד כה התייחסנו להגדרה המצומצמת למתנתא טמירתא: רק כאשר הנותן אמר לעדים במפורש להיטמן, המתנה נחשבת למתנתא טמירתא. זוהי אמנם אחת ההגדרות שמציעה הגמרא. אך קיימת הגדרה שנייה, רחבה יותר:

"דלא אמר להו: זיתבו בשוקא ובבריתא ותכתבו ליה" (בבא בתרא מ:).

לפי הגדרה זו, כל נותן מתנה אמור להורות לעדים לכתוב את השטר במקום גלוי ומרכזי, בשווקים וברחובות. כל מתנה שבה לא הוזכר במפורש ציווי כזה – נחשבת למתנתא טמירתא. הנפקא מינה בין שתי ההגדרות היא במקרה שהמתנה נכתבה בסתם, ללא כל ציווי מיוחד: מתנה זו איננה כלולה בהגדרה המצומצמת, כיוון שהוא לא אמר לעדים במפורש לכתוב בסתר, אך היא נכללת בהגדרה הרחבה יותר.

בסיום הסוגיה שואלת הגמרא מה הדין הלכה למעשה במקרה הביניים, במתנה שנכתבה בסתמא. הגמרא עונה במילים הבאות: "והלכתא – חיישינן". לשון זה שונה מהלשון שנקטה הגמרא בראשית הסוגיה ביחס למתנתא טמירתא גמורה: "לא מגבינן בה". האם השוני בניסוח מצביע על הבדל מהותי יותר בדין?

5 יש להעיר, שבאופן פשוט לא תיתכן מתנתא טמירתא במיטלטלין, שהרי ההקנאה נעשית בשטר, ומיטלטלין אינם נקנים בשטר. בדבריו של רבנו יונה מבואר שמתנה כזו תיתכן רק אם הקנה את המיטלטלין אגב קרקע, ולמקרה כזה מתייחס הדיון הנ"ל בעניין תפיסה. דרך אחרת לקיים את דין מתנתא טמירתא במיטלטלין תיתכן אם נניח שדין זה קיים לא רק בשטר אלא גם בקניינים נוספים, כדון קניין סודר. בעניין זה עיין בר"י מיגאש על אתר, ד"ה אמר רב יהודה.

הרמ"ה, בדיונו הנרחב בסוגייתנו, עוסק גם בשאלה זו. בתחילה (ד"ה והני מילי) הוא מציע שאין כל הבדל, ודינה של מתנתא טמירתא זהה בין אם נכתבה בסתמא ובין אם בציווי מפורש להסתתר. אך בהמשך הוא מביא דעות אחרות:

"מיהו איכא להו רבואתא קמאי דדייקי לישנא ד'חיישין, דמשמע להו דלא מגבינן בה ולא מבטלינן לה לגמרי, אלא בדקינן ליה למילתא"
(יד רמ"ה בבא בתרא פ"ג ס"י קיב ד"ה מיהו).

לדעת הראשונים שמביא הרמ"ה, מתנה שנכתבה בסתמא איננה מוגדרת באופן אוטומטי כמתנתא טמירתא. ההלכה קובעת שיש חשש ביחס לתוקפה של מתנה זו, ולכן יש לבצע בדיקה ולרדת לחקר העובדות. אם לא נגלה פרטים מחשידים ביחס לכוונתו של הנותן – נוכל להכשיר את המתנה, אף על פי שלא היה ציווי מפורש לכתוב את השטר במקום גלוי. אם יתעורר אצלנו חשד ביחס לכוונת הנותן – נבטל את המתנה. שיטה זו היא שיטתו של הר"י מיגאש בסוגייתנו (ד"ה איבעיא להו)⁶.

הר"י מיגאש, במסגרת הדיון במתנה שנכתבה בסתמא, מזכיר חילוק נוסף. מקור הדברים הוא בדעת הר"י^ף, המחלק בין מתנה הניתנת מעכשיו לבין מתנה לאחר זמן:

"והאי סתמא נמי ד'חיישין לה למתנתא טמירתא, ליתא אלא במתנה דהויא לאחר זמן, אבל מתנה מעכשיו, כיון דאקני ליה מההוא יומא ומטיא לידיה – קימא ליה, ואין לך פרסום גדול מזה"
(ר"י מיגאש בבא בתרא מ: ד"ה איבעיא להו).

כפי שראינו, הר"י מיגאש סובר שמתנה הנכתבת בסתם איננה בהכרח מתנתא טמירתא, אלא זהו רק חשש שיש לבדוק. אחת הדרכים לבדוק זאת היא על ידי מועד חלות המתנה. אם המתנה אמורה לחול לאחר זמן – אכן יש מקום לחשוש למתנתא טמירתא. לעומת זאת, אם המתנה חלה לאלתר – אין לך פרסום גדול מזה, והמתנה תקפה ומועילה ללא כל חשש.

גם הרמב"ן הביא חילוק זה של הר"י^ף. אולם, דבריו של הר"י^ף מקבלים אצלו פרשנות שונה מזו שהעניק להם הר"י מיגאש. בעוד שאצל הר"י מיגאש חילוק זה משמעותי רק ביחס למתנה שנכתבה בסתמא, לדעת הרמב"ן מדובר בחילוק עקרוני יותר בדיני מתנתא טמירתא עצמה:

6 עיין גם ברשב"ם מ: ד"ה לא מגבינן בה: "דשמא נתנה לאחר...".

"מדאמרינן לא מגבינן בה נראה לי לדקדק מה שדן רבינו הגדול ז"ל, שאם נתן לו מתנה מעכשיו ומחויקו בה מעתה – לא חיישינן בה למתנתא טמירתא" (רמב"ן בבא בתרא מ: ד"ה מדאמרינן).

הרמב"ן מדייק את שיטת הר"ף מלשון הגמרא "לא מגבינן בה", אשר נאמר ביחס למקרה הבסיסי של מתנתא טמירתא⁷. לפי הרמב"ן, הר"ף בא לצמצם את הגדרת מתנתא טמירתא: לא כל מקרה שבו ציווה הנותן לכתוב את השטר בסתר כלול בהגדרה זו, אלא דווקא כאשר המתנה ניתנה לאחר זמן. מתנה שניתנה לאלתר היא מתנה תקפה ומועילה, אפילו אם נכתבה בסתר. בכך שונה הבנתו של הרמב"ן מהבנת הר"י מיגאש, הסובר שדין 'לאלתר' מועיל רק בסתמא, ואילו כאשר נאמר לעדים במפורש לכתוב את השטר בסתר, זו תהיה בכל מקרה מתנתא טמירתא.

האור זרוע נשאל על מקרה שבו אב נתן לבתו מתנה בסתמא. האב נמצא לפנינו, והוא טוען במפורש שהתכוון ברצינות למתנה. האור זרוע מכריע שגם במקרה זה המתנה בטלה, אך הוא מביא גם את טיעונם של החולקים:

"ויש שמשביבין לי, כי מה שאין גובין בשטר מתנה טמירתא היינו היכא שהנותן אומר לא נתכוונתי ליתן לך, אבל הכא ראובן מודה שנתן לבתו מתנה גמורה על פי השטר. ואני משיבם, דאם נתכוון לה – מפני מה עשאו טמירתא?" (שו"ת אור זרוע סי' תשנ"ז).

מסתבר שגם דיון זה מתקשר לשאלה, האם מתנה שנכתבה בסתמא נחשבת בוודאות כמתנתא טמירתא, או שזהו רק חשש שיש לבררו. האור זרוע דוגל בעמדה שמתנה כזו היא **בוודאי** מתנתא טמירתא, ולכן היא בטלה אפילו כאשר הנותן טוען שהתכוון ברצינות. החולקים על האור זרוע סוברים שמדובר רק **בחשש**, וטענתו של האב מבררת עבורנו שהמתנה קיימת.

יש לציין, שבהמשך אותה התשובה מובאת דעתו של הראב"ה, החולק על האור זרוע מכיוון אחר. הראב"ה מתייחס למציאות הרווחת בתקופתו, שנוהגים לכתוב בכל שטר שהוא נעשה "כחומר כל השטרות". כיוון שכך, אין כל צורך בציווי מפורש לכתוב את המתנה במקום גלוי, והמתנה כשרה גם כאשר היא נכתבה בסתמא.

7 דיוק זה מהווה תחליף לדיוקם של רבנו יונה והרמ"ה, אשר למדו מלשון זה שמתנתא טמירתא היא רק ספק, כפי שהבאנו לעיל. פירושו של הרמב"ן כאן מאפשר לו לחלוק על רבנו יונה והרמ"ה, ולסבור שמתנתא טמירתא בטלה בתורת ודאי.

מתנתא טמירתא כמודעא

”אמר רבא: והויא מודעא לחברתה”

(בבא בתרא מ:).

רבא מתייחס בדבריו למתנתא טמירתא, וקובע שהיא יכולה לשמש כמודעא למכירה אחרת של הקרקע, המתבצעת מאוחר יותר. אמנם המתנה עצמה אינה חלה, אך היא מספיקה כדי לגלות לנו שהנותן לא מעוניין למכור את הקרקע, ובכך היא מבטלת את המכירה העתידית. הגמרא דנה בשיטתו של רבא, ומגיעה למסקנה שהמימרא הנ”ל אינה מדויקת, ורבא מעולם לא אמר אותה. לפי מסקנת הגמרא, מתנתא טמירתא איננה מהווה מודעא, אלא במקרה מיוחד שאותו נראה להלן.

בשיעור הקודם עסקנו בדיני מודעא⁸. אחת השאלות היא, האם מודעא חייבת להיות מנוסחת על פי כללים פורמאליים קבועים, או שכל דרך לגילוי דעתו של האדם יכולה להועיל כמודעא. בהווה אמינא של הגמרא אצלנו, רבא סבר שכל מעשה המבטא את חוסר רצונו של האדם במכירה מהווה מודעא, ולכן גם המתנה הסמויה מועילה כדי לבטל את המכירה.

את מסקנת הגמרא ניתן להבין בשתי דרכים: ייתכן שגם למסקנה אנו מקבלים את העיקרון של ההווה אמינא, על פיו מעשה המבטא חוסר רצון יכול להוות מודעא. אנו חולקים רק על ההערכה המציאותית, ולדעתנו המתנה הסמויה איננה מגלה שהנותן מתנגד למכירה.

לחלופין ניתן להבין שהגמרא במסקנתה דוחה את העיקרון העומד בבסיס שיטת רבא בהווה אמינא. לפי מסקנת הגמרא, מודעא חייבת להיות בשטר המנוסח על פי כללים פורמאליים קבועים. מעשה המגלה את דעתו של האדם אינו יכול להוות תחליף לכך, ולכן מתנתא טמירתא איננה נחשבת כמודעא.

הר”י מיגאש (ד”ה אמר רבא) מציע פירוש אחר ומקורי לדבריו של רבא. לפי פירוש זה, רבא כלל איננו מתכוון למודעא במובן הרגיל. מדובר כאן במקרה מיוחד, שבו עדי המתנה הסמויה הם גם עדי המכירה הבאה לאחר מכן. במקרה כזה, הציווי של הבעלים לכתוב את המתנה בסתר מהווה מסר ברור לעדים על כך שהוא איננו מעוניין במכירה,

ולכן המכירה לא תחול. מודעא מסוג זה לא תועיל במקרה אחר, שבו עדי המכירה אינם אותם העדים שכתבו את המתנה הסמויה.

מתנתא טמירתא כמודעא באונס

הגמרא מספרת על מקרה שבו, לכאורה, מתנתא טמירתא שימשה כמודעא. נותן המתנה הוא אדם, אשר היה מעוניין לשאת אישה מסוימת. האישה התנתה את הסכמתה להינשא לו בכך שיכתוב לה במתנה את כל נכסיו. האיש נעתר לבקשתה, וכתב לה את כל נכסיו במתנה. אולם, קודם לכן הוא כתב את נכסיו לבנו במתנתא טמירתא. רבא פסק ששתי המתנות אינן תקפות – לא המתנה לבן, ואף לא המתנה לאישה.

בשלב הראשון חשבה הגמרא להסיק מכאן, שמתנתא טמירתא יכולה לשמש כמודעא. אך בהמשך הדיון הגמרא דוחה זאת, ומבארת שהדין כאן נובע מהמאפיינים המיוחדים של המקרה:

“ולא היא, התם מוכחא מילתא דמחמת אונסא הוא דכתב לה” (בבא בתרא מ:).

דווקא במקרה שלנו המתנה בטלה, כיוון שהאישה אנסה את האיש לתת לה את נכסיו. בגמרא לא מבואר מה תפקידו של האונס, וכיצד הוא מועיל לבטל את המתנה. לדעת רוב הראשונים, גם למסקנת הסוגיה מתנתא טמירתא משמשת כמודעא, והיא המבטלת את המתנה המאוחרת. אולם, לא כל מתנתא טמירתא יכולה להוות מודעא, אלא דווקא במקרה של אונס. תפקידו של האונס הוא להגדיר למפרע את המתנה הסמויה כמודעא.

הר"י מיגאש מביא גם הוא פירוש זה לדברי הגמרא. אך הוא מציע פירוש נוסף, על פיו המתנה הסמויה איננה מהווה מודעא כלל, והאונס בפני עצמו הוא המבטל את המתנה לאישה:

“אלא לעולם מתנתא טמירתא לא הויא מודעא לחברתה כלל... היינו טעמא דבטלה למתנה קמייתא, ואף על גב דגלויה ומפורסמת הואי, משום דמוכחא מילתא דמחמת אונסא הוא דכתב לה” (ר"י מיגאש בבא בתרא מ: ד"ה אמר רבא).

הבנה זו הינה מרחיקת לכת. שהרי, אין מדובר כאן באונס גמור אשר אין ממנו מפלט. ביכולתו של האיש להתגבר על יצרו ולוותר על רצונו לשאת את האישה, ובכך להימנע מהצורך לתת את המתנה. האונס נגרם רק מחמת שיקוליו ובחירתו של האדם, תופעה

המכונה בגמרא 'אונסא דנפשיה'. אמנם, מצאנו ראשונים הסוברים שדי ברמה כזו של אונס כאשר נכתבה מודעא⁹. אך האפשרות לבטל מתנה על סמך אונס כזה ללא כל מודעא, כפי שעולה מפירושו של הר"י מיגאש, נראית מחודשת ביותר וקשה מסברה.

גם בדעת הרמב"ם יש מקום להתלבט כיצד מבטל האונס את המתנה. הרמב"ם בהלכות זכייה ומתנה (פ"ה ה"ה) מביא את המקרה כפי שהוא מתואר בגמרא. הוא איננו מזכיר בהלכה זו שביטול המתנה מבוסס על מודעא, אלא כותב שנותן המתנה היה אנוס: "וכאנוס בדבר הוא". מכאן נראה לכאורה שהרמב"ם הלך בדרכו של הר"י מיגאש, רבו של אביו. גם לדעת הרמב"ם ביטול המתנה איננו מבוסס על מודעא, אלא על האונס בלבד. הבנה זו מקבלת חיזוק לאור שיטת הרמב"ם שמודעא במתנה חלה אף ללא אונס כלל, כפי שראינו בשיעור הקודם. אילו ביטול המתנה כאן היה מבוסס על מודעא – לא היה צורך כלל להזכיר את האונס. המודעא מועילה גם בלעדיו.

אולם, עיון מדוקדק בלשונו של הרמב"ם יוביל אותנו למסקנה שיש לדחות הבנה זו בדעתו. כפי שציטטנו, הרמב"ם איננו כותב שנותן המתנה הוא אנוס אלא "כאנוס". ייתכן שכוונת הרמב"ם אינה לאונס ממש, אלא לגילוי דעת שהוא אינו מעוניין במתנה. גילוי דעת זה מאפשר לנו לראות את המתנה הסמויה כמודעא, והיא המבטלת את המתנה לאישה. פירוש זה משתלב עם דבריו של הרמב"ם בהלכה הקודמת, שם הוא מתייחס לאפשרות שמתנתא טמירתא תשמש כמודעא. גם מהמשך דבריו באותה ההלכה נראה שמדובר בגילוי דעת שאינו מעוניין במתנה: "שהרי גילה דעתו במתנה ראשונה...". כך פירש גם המגיד משנה על אתר (ה"ד).

9 עיין לעיל בשיעור בעניין מודעא, עמ' 193, בדברי העיטור שם.